

TAALCOMPENSATIE

Voor de tweede maal heeft de VON op haar congres aandacht besteed aan taalcompensatieprogramma's. Weer werd de vraag gesteld: hoe moeten kleuterleraresen en leraren basisonderwijs aan taalcompensatie doen? Opstellers van compensatieprogramma's leverden de nodige informatie. Zij toonden met cijfers aan hoe laag het rendement is van het onderwijs aan kinderen uit arbeidersmilieus.

Naast het verwerken van deze informatie vroegen de stroomleden zich af waartoe compensatieprogramma's. Richtten ze zich in eerste instantie op aanpassing aan een van boven af opgelegde norm of geven ze de leerling de noodzakelijke steun om zichzelf te ontplooiën?

Om tot een standpuntbepaling te komen, dient er wellicht eerst een principiële discussie over de doelstelling en taak van het onderwijs op gang te komen. Om een dergelijke discussie zinvol te kunnen voeren, is een andere voorbereiding noodzakelijk. Zo lag ook nu weer het accent op het verschaffen en verwerken van technische en praktische informatie.

Evenals in de andere stromen wisselden discussies en inleidingen elkaar af. Tijdens de discussies werden vragen geformuleerd die aan de inleiders werden voorgelegd of werd de informatie van de inleiding doorgesproken. Wij geven eerst enkele punten uit de discussie weer, vervolgens de bijdragen van Van Gerstel, Soutendijk en De Wit, en Hubers.

Tijdens de discussies kwam als belangrijke vraag naar voren of de programma's wel als nuttig beschouwd kunnen worden. Het effect - zo meende men - was vaak gering. Ans Kits, medewerkster aan het taal-denkprogramma van Kohnstamm, bevestigde het geringe resultaat. Als in het basisonderwijs niet verder wordt gewerkt, blijken de resultaten na twee jaar te zijn verdwenen.

Andere bezwaren tegen het Utrechtse programma waren:

- dat kinderen uit hun groep worden gehaald voor een taalcompensatieprogramma,
- dat in een homogene groep kinderen minder worden gemotiveerd dan in een heterogene,

— dat het drillen ('na-papegaaien') moeilijk te vergelijken valt met het spontaan onder woorden laten brengen van de eigen situatie. (Studenten van de ped. ac. te Alkmaar hebben een programma ontwikkeld dat wel van de eigen situatie van het kind uitgaat - zie Vernieuwing, aug. 1971 e.v.)

Een andere vraag was: met welk recht praten we over *taalachterstand*? De taal is in die gevallen niet achter, maar anders. Moeten we de kinderen wel leren te functioneren in de school zoals die nu is? Waarom stelt de school (ten onrechte) eisen aan het taalniveau? Deze vraag wordt gecompliceerder als men bedenkt, dat het de onderwijzer ontbreekt aan leerpakketten om op te leiden tot aanvaarde niveaus. Het didactische proces moet worden aangepast, niet de kinderen.

Voorts werd als een probleem ervaren het gebrek aan meer theoretische informatie over taalverwerving en de didactische implicaties daarvan.

Het lager technisch onderwijs ten slotte is een onderwijstype, dat al te lang te weinig aandacht heeft gekregen van onderwijsdeskundigen. Er wordt gepleit voor integratie van moedertaalonderwijs en de andere vakken. De geconstateerde taalachterstand heeft juist l.b.o.-leerlingen tot slachtoffers gemaakt van de negatieve selectie die onderwijs/maatschappij hanteert.

Bij de inleiders blijken gelijke opvattingen te bestaan. Taalcompensatie te veranderen in taalactivering is een kwestie van naamgeving. De tijd die we aan dit werk besteden, kan nuttig zijn, maar als het niet wordt ingebed in het hele onderwijs, werpt het nauwelijks vruchten af. Met name de kleuters voor wie dergelijke programma's worden ontworpen, hebben behoefte aan een onderwijs waarin het mondeling contact met leerkracht en medeleerlingen centraal moet komen te staan. Dat betekent een doorbreking van de docerende leerkracht in frontale positie.

Niemand zag een oplossing in niveaugroepen zonder méér. Wel in een groepssysteem waar degenen die iets al begrepen hebben, de anderen helpen. Blijven toetsen en langzaam opbouwen van de leerstof, zodat geen kinderen verongelukken.

Spellingvereenvoudiging is gewenst, maar biedt geen automatische oplossing. Waarom overigens niet meerdere spellingen toegestaan, zoals we tegenwoordig ook meerdere tongvallen in het Nederlands beginnen te accepteren?